

LỜI BÌNH

Tình yêu là khát vọng muôn đời. Có bao thi nhân trần trụi với cuộc tình thì có bấy dòng thơ mang hơi thở tình yêu. Đọc thì phẩm Thuyền và bến của Xuân Quỳnh, tất hẳn ngỡ ngàng đến số cảm nhận đến cảm nhận tâm số, khát khao hạnh phúc, nỗi ngấn trăn trăn âu lo...trong tình yêu.

Hãy lắng nghe Xuân Quỳnh kể anh nghe: "Chuyện con thuyền và bến". Xưa nay, thuyền, bến, sóng...vẫn đến thơ ca dành nói nhiều về tình yêu. Xuyên suốt bài thơ Thuyền và bến cũng là hình tượng thuyền, bến. Phải chăng, bởi vì chúng lấp lánh sắc màu tình yêu? Nếu đó, bến bao la sóng vỗ, còn con thuyền bé nhỏ giữa muôn trùng. Xuân Quỳnh đã từng băn khoăn đi tìm lời giải đáp:

Sóng bắt đầu từ gió

Gió bắt đầu từ đâu

Em cũng không biết nữa

Khi nào ta yêu nhau

(Sóng)

Nay chỉ là một thoáng tâm số:

Một ngày nào chúng biết

Thuyền nghe lời bến khi

Cánh hải âu, sóng biết

Đưa thuyền đi muôn nơi

Bề tình yêu mênh mông, con thuyền tung cánh ra khơi bởi "nghe lời" bến của. Và bến sẵn lòng "đưa thuyền đi muôn nơi"- đi theo tiếng gọi của tình yêu của con tim. Nếu "lòng thuyền nhiều khát vọng" thì "tình bến bao la". Nếu "thuyền đi hoài không mỏi" thì "bến vẫn xa ...còn xa". Như vậy, cảm nhận câu thơ nói về thuyền thì tất nhiên là một lời thơ viết về bến. Song đôi này ngược lại thì hẳn sẽ góp phần bổ sung thiếu sót không thể tách rời của hai hình tượng thuyền - bến. Đúng là chỉ có thuyền mới "xô sóng dậy" và sóng mới "đẩy thuyền lên". Tình yêu tìm đến một không gian, thời gian lãng mạn, ấy là lúc:

Những đêm trăng hiên ngang

Bến như cô gái như

Thơ thì gọi là tâm tư

Quanh mình thuyền sóng vỗ

Bến bao la là thơ mà nay ví như "cô gái như "bé bỏng, đáng yêu. Cô đang thơ thì gọi gọi tâm tư, tập ôm "mình thuyền sóng vỗ". Lời bất chợt "vô cớ" : "À ồ xô thuyền". Tình em khi dịu êm, khi dữ dội không ngờ! Thế đây, Xuân Quỳnh rút ra một vấn đề có tính triết lý:

Vì tình yêu muôn thuở

Có bao giờ ngừng yên

Tình yêu không "ngừng yên" và lòng người cũng chẳng bao giờ chịu "ngừng yên" chỉ tình yêu đến. Tình yêu tất yếu gắn liền với sự khao khát kiếm tìm, mong hiểu lòng nhau. Trong thơ, Xuân Quỳnh khéo léo tách biệt "hiểu biết", để rời khỏi hạnh phúc nào hẳn khi mà:

Chỉ có thuyền mới hiểu

Bến mênh mông như sông nào

Chẳng có thuyền mới biết

Thuyền đi đâu, về đâu

Nhà thơ sẽ dùng hai từ điệp từ "chẳng có", nhưng đúng là chuyện này chẳng riêng của "thuyền và biên", cũng là riêng "anh và em" chẳng không một người thì ba thu hiu. Đây là cảm giác hạnh phúc, tin tưởng trong tình yêu hai ta.

Đã yêu, có ai nghĩ không biết như thế nhưng? Bút thơ màu tình yêu vẫn là nỗi nhớ. Thế nên, chẳng cần "Nhưng ngày không gặp nhau" để đến "Biên bác đưa thơ sang nhà" và "Lòng thuyền đau rạn vỡ". Sự xa cách tính toán ngày làm cho kẻ "bác đưa thơ sang nhà", người "rạn vỡ" tâm can. Đúng là kẻ quá cảm một tình yêu chân thật. Biết như thế nhưng, đau khổ vì yêu!

Đến sang nhà để khổ đau như một lần nữa tình yêu của mình, chẳng đưa ra gì để:

Nếu tôi giả thuyền rồi

Biên chẳng còn sóng gió

Nếu phải cách xa anh

Em chẳng còn bão tố

Rõ ràng, nếu xa thuyền, biên hẳn cô đơn. Nhà thơ Hữu Thỉnh từng viết:

Em xa anh

Trắng cũng chết lặng

thơ như thơ

Biên vẫn cứ mình dài rặng thơ

Vòng cánh buồm một chút đã cô đơn

Liên tục sang đến chính mình, Xuân Quỳnh không đưa đi mà chân thật thú nhận: em chẳng còn bão tố, nếu phải cách xa anh. Ngôn từ "bão tố" khép lại vẫn thơ như một sự thách thức. Thanh trúc đầy thơ hiên cá tính của em - mạnh mẽ, dứt dào sánh với sóng gió biên khơi. Nói lên đi u này, tôi nghĩ chắc hẳn chẳng bao giờ em quên "cách xa anh". Chuyện em kể cho anh cũng là tâm tư em muốn trao anh. Biên là em - cô gái nhỏ luôn khát khao hạnh phúc và anh là thuyền giữ gìn tình sâu rộng.

Vì thế thơ năm chữ, giai điệu khi trầm lắng, chậm rãi khi dứt dào mang sức sống biên khơi, bài thơ "Thuyền và biên" mang hồn thơ sắc riêng. Lời thơ chân thật, sâu sắc. Hình tượng thơ có tính hàm súc cao. Tình thuyền - biên, anh - em là tình muôn đời. Bão tố hay bình yên, khổ đau hay hạnh phúc? Tất cả gói gọn cho phong phú thêm cung bậc tình yêu. Còn tôi, khi viết như thế này, lòng hằng mong trái tim Xuân Quỳnh được bình yên sau tháng ngày đầy bão tố...

Tháng 7-2006

HOÀNG THUY